

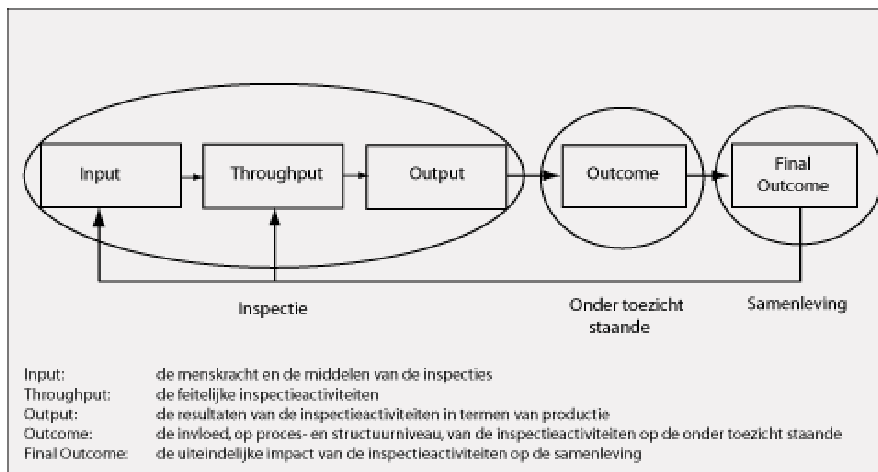
Toezicht met effect!

Meerjarenprogramma “Effecten van toezicht”.

Onderzoeksvoorstel “Kennis en meningen van inspecteurs over (het meten van) effecten van toezicht”

In 2005 hebben de rijksinspecties op het gebied van effectmeting een eerste gezamenlijke stap gezet met de ontwikkeling van de Leidraad Effectmeting. De leidraad brengt de effectketen in kaart (zie figuur 1) en omschrijft een aantal aspecten en keuzemomenten die men tegenkomt bij het meten van effecten van toezicht (Werkgroep Effectmeting IG-beraad, 2005). Uit de Monitor effectmeting uit 2007, bleek dat de implementatie van de leidraad binnen inspecties maar langzaam op gang kwam. Ondanks de interesse voor het onderwerp, werd geconstateerd dat bij de rijksinspecties van structurele veranderingen op het gebied van effectmeting nog geen sprake was (Werkgroep Risicomanagement Inspectieraad, 2007).

Figuur 1: Effectketen

In 2008 is door de Inspectieraad een werkgroep ingesteld voor het opstellen van het meerjarenprogramma “Effecten van toezicht”. Het door de werkgroep ontwikkelde programma is opgebouwd aan de hand van vier pijlers en elke pijler omvat een aantal activiteiten die zijn afgestemd op de behoeften van de verschillende rijksinspecties¹. De pijlers zijn Kennis delen, Onderzoek, Ondersteuning en Bewustwording. Het meerjarenprogramma bouwt voort op de Monitor effectmeting uit 2007 en heeft als doel om te komen tot een geborgd systeem van effectmeting bij alle rijksinspecties eind 2012 (Werkgroep Effectmeting, 2008).

Het onderzoek dat in voorliggend onderzoeksvoorstel wordt beschreven, is één van de activiteiten van het meerjarenprogramma binnen de pijler Bewustwording. In dit voorstel komen achtereenvolgend aan de orde de probleemstelling, de doelstelling, het theoretisch model en de vraagstelling van het onderzoek. Het tweede deel bevat de methode van onderzoek: het voorgestelde onderzoek is een kwantitatief onderzoek, waarbij via een webbased survey de vragenlijst wordt uitgezet bij de deelnemende inspecties. In het laatste onderdeel wordt een aantal meer praktische zaken besproken: rapportage, uitvoering en planning.

¹ Met 'rijksinspecties' bedoelen we in voorliggend onderzoeksvoorstel de veertien rijksinspecties die deelnemen aan de Inspectieraad, zie pagina 5: 'Rijksinspecties en inspecteurs'.

Probleemstelling

Eén van de kenmerken van een geborgd systeem van effectmeting, is de aanwezigheid van een breed draagvlak voor effectmeting binnen een inspectieorganisatie: van management tot inspecteur en medewerker. In de praktijk blijkt echter dat er verschillende opvattingen leven over de effecten van toezicht. Zo wordt het effect van toezicht vaak geassocieerd met last en niet met het effect op de samenleving (final outcome). Ook wordt als effect van het toezicht het aantal uitgevoerde inspecties genoemd, terwijl het dan gaat over de productie van een inspectie (output) en niet over het effect op de onder toezicht staande (outcome).

Vanuit het meerjarenprogramma is in het afgelopen half jaar de behoefte ontstaan om inzicht te krijgen in de verschillende opvattingen. Inzicht dat we als programma nodig hebben om de activiteiten gerichter vorm te kunnen geven. Inzicht ook dat deelnemende rijksinspecties (de IG's) kunnen gebruiken om de (cultuur)omslag die nodig is om te komen tot effectief toezicht richting kan geven. Als er namelijk geen rekening wordt gehouden met de verschillende opvattingen en er zonder meer activiteiten starten gericht op de bewustwording over de nut en de noodzaak van effectmeting, zijn deze activiteiten gedoemd te mislukken.

Doelstelling

Het uiteindelijke doel van het onderzoek is het genereren van kennis aan de hand waarvan enerzijds het meerjarenprogramma doelgerichter activiteiten kan opstarten, en anderzijds de deelnemende inspecties (de IG's), 'handen en voeten' kunnen geven aan de (cultuur)verandering die binnen de inspectie nodig is richting effectief toezicht². Als handvatten hierbij fungeren de profielen waarnaar we op zoek gaan, profielen die de inspecteurs typeren qua kenmerken, kennis en meningen over effecten van toezicht en het meten van die effecten.

Een belangrijk subdoel is het gebruik van de resultaten van het onderzoek als onderdeel van de tussenevaluatie van het meerjarenprogramma die eind 2010 plaatsvindt. Op basis van die evaluatie wordt nagegaan in hoeverre het doel van het programma dichterbij komt, een geborgd systeem van effectmeting bij alle rijksinspecties, en welke activiteiten in 2011 en 2012 worden voortgezet dan wel nieuw worden opgestart.

Theoretisch model

In het theoretisch model staan verschillende begrippen centraal: persoonskenmerken, inspectiekenmerken, de kennis en ook de mening van de inspectie-medewerkers over effecten van toezicht en het meten van die effecten. Verondersteld wordt dat er onderlinge relaties bestaan tussen deze begrippen. In figuur 2 worden in een theoretisch model de veronderstelde onderlinge relaties schematisch weergegeven. In het model wordt zichtbaar dat er voor is gekozen om de grootste groep inspectie-medewerkers te ondervragen, namelijk de groep inspecteurs³.

Kenmerken van inspecteurs omvatten de persoonskenmerken van een inspecteur, zoals geslacht, leeftijd, opleiding en werkervaring. De kenmerken van de inspecties verwijzen naar de meer algemene inspectiekenmerken zoals bijvoorbeeld omvang, soort toezicht en project-/seriesturing (vergelijk Projectteam Benchmark Rijksinspecties, 2007).

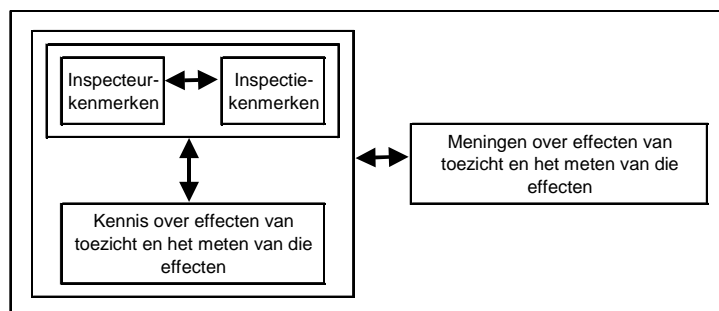
---

² Ook andere programma's van de Inspectieraad, bijvoorbeeld professionalisering, kunnen gebruik maken van de onderzoeksresultaten.

³ Per rijksinspectie wordt bepaald welke medewerkers behoren tot de 'groep inspecteurs', zie pagina 5: 'Rijksinspecties en inspecteurs'.

Rondeel en Wagenaar (2001) constateren in een studie naar de opvattingen over kennis in de wetenschappelijke theorie dat er verschillen bestaan. In alle opvattingen komt echter naar voren dat kennis niet los te koppelen is van personen. Zo wordt kennis gezien als een persoonlijke bekwaamheid: een vermogen waarin weten en toepassing zijn geïntegreerd. De tweede opvatting betreft kennis als iets veranderlijks: een veranderlijke combinatie van ervaringen, waarde, contextuele informatie en vakkundig inzicht dat een kader vormt waarmee nieuwe ervaringen en informatie kan worden geëvalueerd en geïntegreerd. De derde opvatting is kennis als iets rechtvaardigs: een constructie van de realiteit en niet iets wat waar of onwaar is. Tot slot is kennis te zien als persoonlijk bezit: kennis is het, deels onbewust, vermogen dat iemand in staat stelt een bepaalde taak uit te voeren, wat niet kan los worden gezien van de bezitter⁴.

Figuur 2: Theoretisch model

Een mening geeft weer hoe iemand tegen iets aankijkt. Het is een waardebeoordeling of een beoordeling in te termen van goed, positief, benaderbaar of juist slecht, negatief, te vermijden (vergelijk De Vries, Modde & Stoeller, 2002).

Meningen van inspecteurs over effecten van toezicht en het meten van die effecten, kunnen betrekking hebben op verschillende niveaus (zie figuur 3):

1. het microniveau, het betreft dan het effect van het toezicht van de inspecteur zelf op de onder toezicht staande;
2. het mesoniveau, het betreft dan het effect van de inspectie waarvoor de inspecteur werkt op het toezichtsveld,
3. het macroniveau, het betreft dan het effect van de inspectie waarvoor de inspecteur werkt op de maatschappelijke problemen in het toezichtsveld.

Figuur 3: Schematische weergave van de niveaus

Microniveau	Mesoniveau	Macroniveau
Inspecteur ▼	Inspectie ▼	Inspectie ▼
Onder toezicht staande	Toezichtsveld	Maatschappelijke problemen

Vraagstelling

De vraagstelling van het onderzoek is als volgt:

Zijn er profielen te ontwikkelen op basis van de relatie tussen de inspecteur- en inspectiekenmerken, de kennis van de inspecteurs en hun meningen over de effecten van toezicht en het meten van die effecten?

⁴ Deze opvattingen zijn gebaseerd op de verschillende auteurs die Rondeel en Wagenaar (2001) bespreken: Kessels, 1996, 1999; Davenport en Prusak, 1998; Von Krogh, Ichijo en Nonaka, 2000; en Weggeman, 2000.

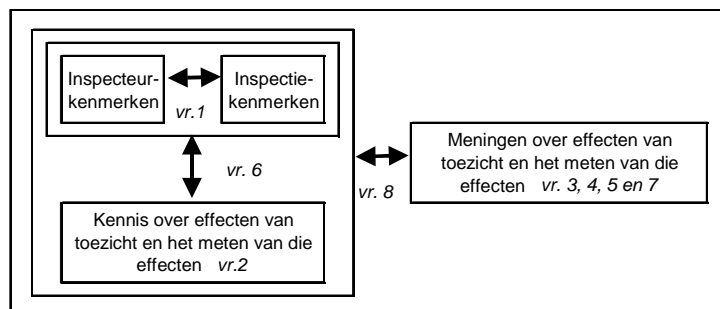
De vraagstelling kan uiteen worden gelegd in acht onderzoeksvragen, verdeeld over twee groepen (zie figuur 4). De eerste groep onderzoeksvragen betreft vijf vragen ten aanzien van de stand van zaken met betrekking tot de kenmerken, kennis en meningen:

1. Hoe zien de inspecteur- en inspectiekenmerken eruit?
2. Over welke kennis beschikken de inspecteurs over effecten van toezicht en het meten van die effecten?
3. Welke mening hebben de inspecteurs over de effecten van het toezicht dat ze dagelijks uitvoeren op de onder toezicht staande, en het meten van die effecten (micro)?
4. Welke mening hebben de inspecteurs over de effecten van het toezicht van de inspectie waarvoor ze werken op het toezichtsveld, en het meten van die effecten (meso)?
5. Welke mening hebben de inspecteurs over de effecten van het toezicht van de inspectie waarvoor ze werken op de maatschappij, en het meten van die effecten (macro)?

De tweede groep onderzoeksvragen betreft drie vragen over de relaties tussen de kenmerken, kennis en meningen:

6. Wat is de relatie tussen de inspecteur- en inspectiekenmerken enerzijds en anderzijds de kennis van de inspecteurs over effecten van toezicht en het meten van die effecten?
7. Wat is de relatie tussen de mening van de inspecteurs over de effecten van het toezicht dat ze dagelijks uitvoeren op de onder toezicht staande, de effecten van het toezicht van de inspectie waarvoor ze werken op het toezichtsveld en op de maatschappelijke problemen in dat toezichtsveld (relatie micro-meso-macro)?
8. Wat is de relatie tussen de inspecteur- en inspectiekenmerken en de kennis van de inspecteurs over de effecten van toezicht en het meten van die effecten enerzijds, en anderzijds de meningen van de inspecteurs over de effecten van het toezicht en het meten daarvan?

Figuur 4: Onderzoeksvragen gekoppeld aan het theoretisch model

Methode van onderzoek

Het onderzoek is een kwantitatief onderzoek, waarbij via een webbased survey de vragenlijst via internet wordt uitgezet bij de inspecteurs van de deelnemende rijksinspecties.

Meetinstrument

Voor het onderzoek wordt een vragenlijst ontwikkeld; de ontwikkeling vindt plaats in nauw overleg met de leden van de begeleidingscommissie die voor het onderzoek wordt samengesteld⁵. Daarnaast worden verschillende onderzoekers en inspecteurs van diverse rijksinspecties geconsulteerd. Het streven is om een vragenlijst te ontwikkelen die binnen 20 minuten in is te vullen.

⁵ Zie pagina 6 bij: 'Uitvoering'.

Voor het in kaart brengen van de kenmerken van de inspecteurs wordt gebruik gemaakt van vragen uit de vragenlijst die is ontwikkeld voor het onderzoek 'Beroep inspecteur in de gezondheidszorg' (Kist & Hutschenmaekers, 2006). Voor de inventarisatie van de kenmerken van de rijksinspecties gebruiken we het Benchmarkrapport uit 2007 (Projectteam Benchmark Rijksinspecties, 2007). Hierbij kan worden opgemerkt dat het per deelnemende rijksinspectie mogelijk is om specifieke vragen op te nemen over de inspecteurkenmerken, bijvoorbeeld de afdeling waar men werkzaam is.

De begrippen kennis en meningen over effecten van toezicht en het meten van die effecten, worden geoperationaliseerd volgens het principe van de Likertschaal: de begrippen worden uiteen gelegd in meerdere aspecten die worden uitgewerkt in een aantal stellingen. De stellingen kunnen door de inspecteurs worden gescoord op een vijf-puntsschaal.

Elke deelnemende rijksinspectie krijgt ook de mogelijkheid om vijf extra 'eigen' vragen, die samenhangen met het thema effecten van toezicht, toe te voegen.

Rijksinspecties en inspecteurs

Veertien rijksinspecties zijn lid van de Inspectieraad en om een zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen is deelname van elk van deze inspecties gewenst (exclusief de Belastingdienst). Juist ook omdat het meerjarenprogramma "Effecten van toezicht" in 2010 één van de (maar) vier collectieve programma's is van de Inspectieraad. In overleg met het dagelijks bestuur van de Inspectieraad wordt bepaald op welke wijze de inspecties/IG's om deelname wordt verzocht.

De rijksinspecties variëren qua functiebouwwerk en bijbehorende benaming van functies. Voorafgaand aan het onderzoek wordt dan ook per rijksinspectie in overleg met de inspectie, bepaald welke medewerkers behoren tot de groep inspecteurs, dus tot de onderzoeksgroep. Het gaat om de inspectiemedewerkers met uitvoerende inspectietaken, en de professioneel leidinggevende van deze medewerkers.

Een quickscan laat zien dat er ongeveer 6000 inspectiemedewerkers zijn. De verwachting is dat de helft daarvan tot de onderzoeksgroep behoort. Voor het uitvoeren van betrouwbare analyses⁶, is een deelname van minstens tien rijksinspecties noodzakelijk en een (gemiddelde) respons van zestig procent.

Als binnen een rijksinspectie meer dan 250 personen tot de onderzoeksgroep behoren, is het mogelijk dat er gewerkt wordt met een steekproef (omvang van 250). Er kan echter ook door de inspectie voor worden gekozen om de hele onderzoeksgroep de vragenlijst voor te leggen.

Procedure van gegevensverzameling

De vragenlijst wordt uitgezet via internet in de vorm van een webbased survey. De vragenlijst wordt geprogrammeerd en via de IGZ gehost via SPSS Dimensions®, met deze applicatie is bij de IGZ al veel ervaring opgedaan.

Per deelnemende rijksinspectie wordt een contactpersoon aangesteld. De contactpersoon zorgt voor de lijst met mailadressen van de inspectiemedewerkers die tot de onderzoeksgroep inspecteurs behoren. De inspecteurs ontvangen per mail de uitnodiging voor het invullen van de vragenlijst. Na twee weken volgt een bedankmail of een herinnering; een tweede en tevens laatste rappelronde vindt twee weken later plaats. Totaal krijgen de inspecteurs zes weken de tijd om de vragenlijst in te vullen.

Om een zo hoog mogelijke respons te krijgen, worden onder de inzenders tien boekenbonnen van dertig euro verloot. Tevens wordt aan de rijksinspecties gevraagd om aandacht aan het onderzoek te besteden in de verschillende media van de inspectie – intranet, personeelsblad en dergelijke. En in de nieuwsbrief van het meerjarenprogramma "Effecten van toezicht", zal maandelijks over de voortgang van het onderzoek worden gerapporteerd.

---

⁶ <http://www.journalinks.be/steekproef/>, waarbij we de foutenmarge op 2% zetten en het betrouwbaarheidsniveau op 99%.

Analyses

De uit te voeren analyses⁷ zijn gericht op het in kaart brengen van en op de samenhang tussen de inspecteur- en inspectiekenmerken, de kennis en meningen over effecten van toezicht en van het meten van die effecten.

Om na te gaan hoe de kenmerken zijn verdeeld, worden afhankelijk van het meetniveau van de kenmerken, frequentieverdelingen en/of gemiddelden berekend. De relaties tussen de kenmerken worden nagegaan aan de hand van de chi-kwardraat toets of de berekening van Pearson's correlatiecoëfficiënt (Pearson's R). Ook de representativiteit van de deelnemende inspecteurs wordt op die wijze bepaald.

De betrouwbaarheid van de Likertschalen met betrekking tot de kennis en meningen, wordt berekend aan de hand van Cronbach's alpha ($\alpha > .70$) en de item-restcorrelatie van de afzonderlijke items ($r_{ir} > .35$). Als de gegevens daartoe aanleiding geven, wordt een factoranalyse uitgevoerd.

De relaties tussen de kenmerken, de kennis en meningen, worden op verschillende manieren bestudeerd: Er worden correlaties berekend tussen de schaalscores, via variantie-analyses worden de schaalscores van de verschillende groepen inspecteurs vergeleken en mogelijk wordt een LISREL-model opgesteld en getoetst.

Voor het opstellen van profielen, wordt gebruik gemaakt van clusteranalyses, aan de hand waarvan wordt gekeken of de inspecteurs als het ware in groepen kunnen worden ingedeeld op basis van hun schaalscores.

Praktische zaken

Rapportage

Over het onderzoek wordt een onderzoeksrapport geschreven, voorzien van aanbevelingen. Gezien de vraagstelling, staan in de rapportage de profielen centraal die over de rijksinspecties heen worden ontwikkeld. De bijlage bevat per deelnemende rijksinspectie een grafische weergave van de inspectie aan de hand van die profielen.

Als er vanuit de IG van een deelnemende rijksinspectie behoefte aan is, vindt een meer uitgebreidere terugkoppeling naar de betreffende inspectie plaats. De wijze waarop dit gebeurt, wordt in overleg met de inspectie bepaald.

Over het onderzoek zal minimaal één publicatie in een nog nader te bepalen wetenschappelijk tijdschrift verschijnen; ook zullen er presentaties op symposia plaatsvinden.

Uitvoering

Het onderzoek wordt uitgevoerd binnen het meerjarenprogramma "Effecten van toezicht". Dr. Marielle Klerks, programmacoördinator en inspecteur bij de Inspectie voor het Onderwijs, is de eerste onderzoeker. Marielle zal bij de uitvoering nauw samenwerken met Msc. Vincent Pelgröm, rijkstrainee IGZ binnen het meerjarenprogramma en prof. dr. Paul Robben, directeur Kenniscentrum IGZ en voorzitter van de werkgroep van het meerjarenprogramma. De begeleidingscommissie van het onderzoek wordt gevormd door een selectie van de overige leden van de werkgroep en leden uit de klankbrodgroep.

Planning

Het onderzoek wordt in het voorjaar van 2010 uitgevoerd. De rapportage vindt plaats in de tweede helft van 2010 en begin 2011. Tabel 1 bevat de globale planning per maand.

---

⁷ Bij de beschrijving van de uit te voeren analyses is gebruik gemaakt van Stokking, 1998.

	jan-10	feb-10	mrt-10	apr-10	mei-10	jun-10	jul-10	aug-10	sep-10	okt-10	nov-10	dec-10	jan-11	feb-11	mrt-11
Onderzoeksplan opstellen en bespreken															
Deelname inspecties organiseren															
Ontwikkelen en programmeren vragenlijst															
Bijeenkomst begeleidingscommissie															
Webbased survey															
Analyse verzamelde gegevens															
Schrijven onderzoeksrapport															
Terugkoppeling naar individuele rijksinspecties															
Schrijven wetenschappelijk artikel															

Tabel 1: Globale tijdsplanning

Referenties

Eagly, A. H. & Chaiken, S. (2007). The Advantage of an Inclusive Definition of Attitude. *Social Cognition*, 25(5), 582-602.

Kist, S. & Hutschenmaekers, G. (2006). *Beroep Inspecteur in de gezondheidszorg*. Den Haag / Nijmegen: Inspectie voor de Gezondheidszorg / Radboud Universiteit Nijmegen.

Projectteam Benchmark Rijksinspecties (2007). *Benchmark Rijksinspecties Eindrapport mei 2007*. Den Haag: IG-Beraad.

Rondeel, M. & Wagenaar, S. (2001). Van kennismanagement naar kennisproductiviteit: Een actueel overzicht van benaderingen in de literatuur. In J.W.M. Kessels en R.F. Poell (Eds.), *Human Resource Development. Organiseren van het leren*. (pp. 21-35). Alphen aan den Rijn: Samsom

Stokking, K.M. (1998). *Bouwstenen voor onderzoek in onderwijs en opleiding*. Utrecht: Capaciteitsgroep Onderwijskunde.

Vries, A., de, Modde, N. & Stoeller, T. (2004). Attitudes en overredende communicatie (hoofdstuk 8). In Vonk, R. (ed), *Sociale psychologie*. (pp. 376-389). Groningen: Wolters Noordhoff.

Werkgroep Effectmeting. (2008). *Meerjarenprogramma "Effecten van toezicht"*. Den Haag: Inspectieraad.

Werkgroep Effectmeting IG Beraad (2005). *Leidraad effectmeting bij Inspecties*. Den Haag: Ministerie van Justitie, Expertisecentrum Rechtshandhaving.

Werkgroep Risicomanagement Inspectieraad (2007). *Eindrapportage*. Den Haag: Inspectieraad (Intern document).